

національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2012. – №993. – С.48–52.

3. Кляйнберг Э. Жизнь соло: Новая социальная реальность / Эрик Кляйнберг. – М.: Альпина нон-фикшн, 2014. – 279 с.

4. Маффесоли М. Околдованность мира или божественное социальное / М. Маффесоли // СОЦИО-ЛОГОС. – М.: Прогресс, 1991. – С.274–283.

5. Мусієздов О. Трохи про Кубу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uamoderna.com/blogy/oleksi-musiezdzov/troxi-pro-kubu-revolucyjna-romantika-vs-burzhuazne-spozhyvanua>

6. Серіал «Друзі». Пародія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=skY06AeSi-s>

7. Хакімова Е. Р. Креативный кластер в концепции инновационной системы / Е. Р. Хакімова // Теория и практика общественного развития. – 2013. – №2. – С.236–238.

8. Evans S. Creative clusters: key concepts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://creativeclusters.com/clusters.dreamhosters.com/?page_id=1599

9. Kacprzak–Choińska A. Konsument ponowoczesny. Nowe trendy w zachowaniach nabywczycy i ich konsekwencje dla marketingu / Stud. Mater. Wydz. Zarz. UW 2. – 2007. – S.14–20.

10. Maffesoli M. The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in the Mass Society. – SAGE, 1996. – 176 p.

11. Mangan Lucy Six of the best [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dawn.com/weekly/review/archive/040506/review1.htm>

12. Olcon M. Blogi jako przejaw współczesnego trybalizmu / w: D. Batorski, M. Marody, A. Nowak (red.) Społeczna przestrzeń internetu. – Warszawa: Academica. – 2006. – S.147–161.

13. Potts J. Art & innovation: an evolutionary economic view of the creative [Електронний ресурс] / UNESCO observatory, Faculty of architecture, building and planning, the university of melbourne refereed e-journal, 2007. – Режим доступу: http://sutanto.staff.uns.ac.id/files/2008/09/art_innovation.pdf

14. Watters E. Urban Tribes: Are Friends the New Family? – Bloomsbury USA, 2004. – 272 p.

References

1. Vynnychuk Yu. Knaipy Lvova / Yu. Vynnychuk. – Lviv: LA «Piramida», 2005. – 292 s.

2. Zaiets D. O. Novi media ta publichnist: klasichni kontseptsii ta sotsiokulturne osmyslennia / D. O. Zaiets // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. – 2012. – №993. – S.48–52.

3. Kliaiaberh E. Zhyzn solo: Novaia sotsyalnaia realnost / Eryk Kliaiaberh. – М.: Alpyna non-fykshyn, 2014. – 279 s.

4. Maffesoli M. Okoldovannost myra yly bozhestvennoe sotsyalnoe / M. Maffesoli // Sotsyo-lohos. – М.: Prohress, 1991. – S.274–283.

5. Musiezdov O. Trokhy pro Kubu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://uamoderna.com/blogy/oleksi-musiezdzov/troxi-pro-kubu-revolucyjna-romantika-vs-burzhuazne-spozhyvanua>

6. Serial «Druzi». Parodiia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=skY06AeSi-s>

7. Khakymova E. R. Kreatyvni klaster v kontseptsyi ynnovatsyonnoi systemy / E. R. Khakymova // Teoriya y praktyka obshchestvennoho razvytiya. – 2013. – №2. – S.236–238.

8. Evans S. Creative clusters: key concepts [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://creativeclusters.com/clusters.dreamhosters.com/?page_id=1599

9. Kacprzak–Choińska A. Konsument ponowoczesny. Nowe trendy w zachowaniach nabywczycy i ich konsekwencje dla marketingu / Stud. Mater. Wydz. Zarz. UW 2. – 2007. – S.14–20.

10. Maffesoli M. The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in the Mass Society. – SAGE, 1996. – 176 p.

11. Mangan Lucy Six of the best [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dawn.com/weekly/review/archive/040506/review1.htm>

12. Olcon M. Blogi jako przejaw współczesnego trybalizmu / w: D. Batorski, M. Marody, A. Nowak (red.) Społeczna przestrzeń internetu. – Warszawa: Academica. – 2006. – S.147–161.

13. Potts J. Art & innovation: an evolutionary economic view of the creative [Elektronnyi resurs] / UNESCO observatory, Faculty of architecture, building and planning, the university of melbourne refereed e-journal, 2007. – Rezhym dostupu: http://sutanto.staff.uns.ac.id/files/2008/09/art_innovation.pdf

14. Watters E. Urban Tribes: Are Friends the New Family? – Bloomsbury USA, 2004. – 272 p.

Rusakov S. S., candidate of philosophical sciences, senior lecturer of Department of Culturology, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), globus41@ukr.net

New tendencies of youth culture in the context of creative industry development

The article is about new directions in study of modern generation and the role of popular culture, which emphasizes ideological changes in the turn of XX–XXI centuries. This article provides examples of European and Ukrainian cultures to explore preconditions of M. Maffesoli's and J. Waters's concepts. Philosophical and cultural analysis was done on the bases of series «Mad men», «Friends». On the example of which new role of youth in the society is demonstrate.

Keywords: new tribes, neotributes, urban tribe, generation of millennials, popular culture, series.

Rusakov S. S., кандидат философских наук, старший преподаватель кафедры культурологии, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), globus41@ukr.net

Новые тенденции молодежной культуры в контексте развития креативной индустрии

Освещаются новые концепции изучения современного поколения и роль массовой культуры, которая подчеркивает мировоззренческие изменения на рубеже XX–XXI ст. В статье приводятся примеры с мировой и украинской культуры для изучения предпосылок концепций М. Маффесоли и И. Уотерса. Осуществлен философско-культурологический анализ сериалов «Mad men», «Друзья» на основе которых показана новая роль молодежи в обществе.

Ключевые слова: новые племена, неотрибуьты, городское племя, поколение миллениалов, массовая культура, сериалы.

* * *

УДК 1:378.091(4–672 ЕС)

Соболь Т. В.,
кандидат філософських наук, молодший науковий співробітник, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
tanyasobol@bigmir.net

Туренко В. Е.,
кандидат філософських наук, молодший науковий співробітник, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
amo-ergo_sum@ukr.net

Ярмолицька Н. В.,
кандидат філософських наук, науковий співробітник, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
natashav63@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Розглянуті особливості впровадження головних принципів Болонського декларації в системи вищих освіт різних європейських країн.

Метою даної статті є аналіз труднощів реалізації вимог Болонського процесу при формуванні європейського освітнього простору. Втілення даної мети вимагало використання історичного методу, для аналізу формування міжнародних стандартів вищої освіти та компаративного методу для виявлення специфіки втілення міжнародних освітніх принципів у європейській системі вищої освіти.

Встановлено, що найважчим для багатьох європейських країн виявилось впровадження підвищених стандартів якості освіти, реалізація академічних свобод та автономії у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: Європейський освітній простір, Болонська декларація, автономія, університети, мобільність, вища освіта, принципи, Болонський процес.

Головною задачею вищої освіти будь-якої країни в усі часи була підготовка висококваліфікованих працівників, які сьогодні повинні не лише володіти фаховими знаннями, але й вміти їх використовувати та вдосконалювати, орієнтуватися та адаптуватися до складних соціально-культурних, економічних та

політичних процесів сучасного мінливого суспільства. Саме такі виклики стоять перед сучасною освітою, яка за словами О. О. Денисевич «є тією інституцією, яка дає змогу особі виробити в собі практичне ставлення до реальності, втручатися в свій контекст реальності та інтегруватися з ним» [2, с. 156].

В зв'язку з цим одним із найважливіших завдань України стає визначення освітніх пріоритетів та шляхів подальшого розвитку освіти та науки, які є не лише основними компонентами сталого розвитку країни, але й ефективним способом міжнародного спілкування. Особливо про це слід пам'ятати сьогодні, коли обмін досвідом між висококваліфікованими спеціалістами, вченими та науковцями стає запорукою економічного розвитку будь-якої країни. Зважаючи на це, рядом європейських країн було прийнято рішення створити єдиний універсальний Європейський простір вищої освіти (European High Education Area). Дана мета може бути досягнутою лише за допомогою реалізації спільних принципів та пріоритетів, вирішення проблеми мобільності студентів, узгодження рівнів і якостей навчальних програм різних країн та введення лише двох освітніх рівнів – бакалавра та магістра. Втілення даних вимог дає змогу побудувати спільну європейську модель освіти зі своїми стандартами, які мають прийняти усі країни Європи. Процес створення даної моделі називається Болонським рухом – зближенням систем вищої освіти різних країн Європи в рамках Болонської угоди.

Оскільки Україна є активним учасником даних подій, мета нашого дослідження є очевидною – сформувати уявлення про сучасні тенденції у вищій освіті різних європейських країн, а також виявити та проаналізувати труднощі які виникли під час практичної реалізації принципів Болонського процесу в Європейському освітньому просторі. Для цього, перш за все, слід познайомитись з освітніми моделями управління університетами Європи, виявити основні шляхи розвитку сучасної європейської освіти та процедури міжнародного університетського обміну, дослідити змістовну сторону Болонського процесу та основні положення міжнародних освітніх документів.

Об'єктом статті є зміни які відбуваються у вищій освіті різних країн Європи. Водночас її предметом можна вважати проблеми впровадження принципів Болонського процесу в європейську систему вищої освіти.

Слід також зазначити, що проблематикою міжнародної вищої освіти займалися наступні науковці: Девід Робертс, який спробував проаналізувати спільні проблеми розвитку деяких європейських університетів; О. В. Долженко, який в свою чергу, обґрунтував соціокультурні передумови формування нової парадигми вищої освіти; К. М. Кисліцин, який займався дослідженням документальної сторони Болонського процесу як соціально-культурного проекту Європи та Росії; Анна Кришко, яка вдало проаналізувала Гумбольдтівську модель університетської освіти, як базу вищої освіти Європейських навчальних закладів; М. О. Желуденко, Ю. М. Рашкевич, В. С. Карпов та М. М. Булка спробували висвітлити вплив Болонського процесу на створення нової парадигми у вищій освіті.

Дана проблематика в своєму дослідженні потребує використання герменевтичного та міждисциплінарного підходів, історичного методу та методу компаративного аналізу, які допоможуть висвітлити історичне формування

та втілення стандартів болонського процесу, проблеми та труднощі створення єдиного європейського освітнього простору.

Першим кроком до створення Європейського освітнього простору стало підписання 18 вересня 1988 року «Всезагальної хартії університетів». Саме в даному документі університети визнавалися центрами культури і декларувалися їх автономія. Відповідно до Болонського процесу автономія визнається «умовою здійснення функцій, які довірені університетам і іншим інститутам вищої освіти; невтручанням держави у справи університету; рівністю членів академічної спільноти; свободою викладання; свободою навчання для студентів, яка включає право вибирати напрямок навчання з наданих курсів і право отримувати офіційне підтвердження наданих знань; свободою наукових досліджень; свободою розвитку освітніх можливостей; правом на свободу асоціації всіх членів академічної спільноти, включаючи право на створення професійних спілок з метою захисту їх інтересів; високий ступінь автономії інститутів вищої освіти; самоврядування інститутів вищої освіти; участь усіх членів академічних спільнот в управлінні академічними й адміністративними справами; виборність усіх керуючих органів інститутів вищої освіти; самостійне прийняття рішень, що стосуються управління і визначення політики освіти, дослідження, просвітницької роботи, розміщення ресурсів та інших видів діяльності, які до них відносяться» [4, с. 18].

Наступним кроком було підписання Францією, Німеччиною, Англією та Італією в Сорбонні спільної декларації, яка пріоритетами освітньої сфери цих країн проголосила мобільність, визнання дипломів та доступ до ринків праці випускників та працівників ВНЗ. Вказані документи поклали початок Болонському процесу, оскільки базові їх принципи лягли в основу Болонської декларації – проекту створення Європейського освітнього простору. Ключовими принципами Болонського процесу, які зобов'язали виконати більшість європейських країн є: введення двоциклового навчання (система яка має лише два освітні цикли: бакалавр і магістр), створення кредитної системи (єдиної системи залікових одиниць які повинні висвітлюватись у додатках до дипломів), впровадження контролю за якістю освіти (введення єдиних критеріїв оцінки якості викладання та освіти), підтримка мобільності студентів та викладачів (створення умов та можливостей для вільного виїзду для навчання чи роботи в Європейській ВНЗ) та впровадження дипломів і ступенів, які відповідають європейським стандартам. Втілення останнього принципу вимагає переоцінки та реорганізації існуючих програм вищої освіти і створення навчальних модулів, курсів чи програм, які змогли б привести до спільного визнання освітніх «ступенів».

Крім того, не слід забувати про головний принцип універсального європейського освітнього центру – автономію університету яка заключається в моральній та науковій незалежності від політичної та економічної влади [5, с. 173]. Поряд з даною цінністю ВНЗ повинен мати і академічну свободу яка надає право викладання і проведення наукових досліджень, можливість вільно розповідати про їхні результати і опубліковувати їх без цензури; свободу навчання для студентів, зокрема право вибирати напрям підготовки із запропонованих дисциплін,

і право на офіційне підтвердження здобутих знань; право членів академічної спільноти вільно підтримувати освітні і наукові зв'язки із колегами з будь-якої країни, створювати свої професійні асоціації й організації для захисту своїх інтересів, а також право на участь в управлінні академічними й адміністративними справами [3, с. 44].

Спрошено можна сказати, що реалізація автономії університетів та дотримання академічних свобод є можливими лише за умови невтручання держави у внутрішні справи університету (формування змісту освіти, методики викладання, штатного розкладу і т.п.). Однак даний принцип виконується не у всіх країнах на високому рівні. Наприклад в Польщі законодавство 1990 гарантувало академічну свободу і давало університетам більше автономії і незалежності. Однак, фінансування було різко скорочено, тому університети не можуть реально дозволити собі незалежність від ринку і тиску зовнішніх обставин. Приблизно 90 закладів вищої освіти в Польщі, більшість з яких є спеціалізованими інститутами, знаходяться під контролем не тільки міністерства національної освіти, а й інших міністерств: міністерства культури (для музичної та акторської освіти), міністерства охорони здоров'я і соціального захисту (для медичної освіти). Ці міністерства мають сильний вплив на формування навчальних планів і академічного розвитку цих закладів [10, с. 20].

Схожа ситуація прослідковується і у Хорватії, де значення університетів підтверджують деякі державні документи, але автономії вони не додають [9, с. 4–5].

В колишній Югославії централізований контроль багато в чому зберігається в нових формах. Наприклад, будь-який новий навчальний план або структурні зміни не можуть бути здійснені самим університетом, але тільки за погодженням з відповідним міністерством і з Національною радою по освіті. У той же час, і Конституція, і закон про вищу освіту оголошують про автономію та академічну свободу.

В той самий час в Кембриджському університеті (Великобританія) студенти можуть визначати власну освітню стратегію та скласти для себе індивідуальні навчальні плани. Тобто, мають повну академічну свободу. Вони можуть не лише відвідувати різні лекції але й обирати ті, які їм найбільш сподобались. Також протягом навчання студенти можуть включати в індивідуальний навчальний план курси понад факультетської норми. Однак першочерговим завданням є успішний захист свого мінімального «нормативу», а вже потім – поглиблене знання факультативів. Крім того у багатьох вузах Великобританії застосовується міждисциплінарний підхід до навчання який включає в себе поєднання елементів декількох наук (наприклад, «Соціологія і політика», «Політика і Менеджмент»).

Така ж сама система діє і у Венгрії, де в деяких університетах предмети поділяються на обов'язкові або основні (mandatory courses) та курси які можна вибрати (elective courses). Курси, які мають статус основних, складають аналітичні та практичні основи магістерської програми, а студенти вільні у виборі тієї кількості кредитів, які вони хочуть отримати за кожен семестр і відповідно до цього складають свій особистий навчальний план. Крім цього, студенти можуть вибрати магістерські дисципліни, які пропонують інші факультети, за умови, що

ці дисципліни є Міжфакультетськими. Міжфакультетські дисципліни (Cross-listed courses), які читаються на інших факультетах, і їх відвідування замість звичайного курсу дає можливість додати кредитний об'єм даним дисциплінам до загальної суми кредитів прослуханих курсів. Ці дисципліни зазвичай викладаються на суміжних спеціальностях.

Внутрішня автономія Кембриджського університету дозволяє навіть студентам другого року навчання вибрати зручнішу для них форму роботи для оцінювання знань. Це може бути письмова робота (есе, дослідницький проект) або іспит. По завершенню третього року навчання у студентів також є можливість вибрати форму підсумкового оцінювання. Вони мають право здати звичайний письмовий іспит чи написати кваліфікаційну роботу.

Така ж сама система діє і в Німеччині, де залежно від спеціальності студент може отримати диплом (Diplom), академічний ступінь магістра (Magister), або скласти державний іспит (Staatsexamen) як випускний (все це – рівноцінні кваліфікаційні звання). Взагалі слід зазначити, що Англія та Німеччина – це зразки академічної автономії, адже як зазначає Д. Грецюк, «сучасна німецька школа представляє собою унікальний педагогічний простір, в рамках якого відбувається не стільки територіальне воз'єднання, скільки духовний, світоглядний розвиток німецької нації. При цьому одним з пріоритетних завдань в даний час є входження в «єдину європейську школу» при обов'язковому збереженні кращих національних традицій. У зв'язку з цим у Німеччині здійснюється перегляд цілей і завдань середньої освіти, модернізація її вмісту у відповідності до вимог майбутнього світу» [1, с. 22].

На даний час в Німецькій освіті привілеює принцип широкої автономії при державному фінансуванні та самоуправлінні кафедр (ординаріїв). Науковці можуть вільно робити дослідження, які не обов'язково повинні містити певне практичне спрямування.

Щодо освіти у Англії, то слід зазначити, що головним університетом Англії був і залишається Кембрідж. Конституційним гарантом університету виступає канцлер, який в основному, відповідає за внутрішній розпорядок університету та зв'язки із зовнішнім світом. Даний університет має довіру держави, яка дає йому право самостійно відповідати за зміст та якість навчального процесу. Ця довіра є втіленням академічних свобод, які сформувались протягом багатьох років. Адже, як жартують високопосадовці Кембриджського університету, «недовіра до академічних стандартів до древнього університету означала б недовіру до восьми століть британської історії, що в свою чергу свідчило б про невідповідність способу мислення високих чиновників займаним посадам» [6, с. 97].

Крім того Болонський процес ставить питання про фінансову автономію університетів. В наслідок цього в Європі відбувається зниження державного фінансування загальних університетів. Зокрема У Німеччині, з її високорозвиненою економікою, державна підтримка вищої освіти слабшає з кожним роком, починаючи з 1990, виключаючи 1997–98 навчальний рік. Наприклад, Вільний університет в Берліні в 1991 році отримав фінансування в розмірі 600 млн німецьких марок, а в 2000 – 500 млн марок.

Що стосується автономії управління, то слід зазначити, що різні країни мають відмінні моделі управління університетом. Згідно з класифікацією Девіда Роберта, «існує кілька моделей управління університетом: професійна модель (Німеччина, Нідерланди), комітетна структура (Італія) і модель промислового управління, яка все більше реалізується в Великобританії. В рамках цієї моделі, як уже зазначалось вище, управління університетом здійснюється віце-канцлером (ректором), який виступає в якості виконавчого директора освітньої корпорації. Ректори в Іспанії, Словенії та Хорватії прагнуть зараз до набуття більшої влади для забезпечення реальних перетворень і виконання нових місій [7].

Управлінський стиль стає все більш поширеним в Європі, якщо не по реалізації, то за спрямуванням. Уряди розглядають цей стиль університетського керівництва та управління як більш ефективний в досягненні цілей університетів. Фінансові обмеження і чіткі завдання несумісні з колегіальним стилем керівництва. Саме на управлінський стиль керівництва мають орієнтуватися і українські вузи. Крім того, однією з вимог болонського процесу є дотримання європейських стандартів якості освіти.

Більшість європейських країн мають систему зовнішніх механізмів забезпечення якості освіти в університетах. Суть контролю за якістю університетської освіти полягає в створенні ефективних колективів однодумців, а також в ефективному управлінні і керівництві. Як писали в 1998 Табатоні і Барлан, політика якості є ключовим фактором розвитку – «тому розвиток політики якості як важливої складової методології стратегічного менеджменту є відповіддю на ключове питання: чи чітко університети уявляють собі потреби (свої і громадські) та чи добре вони адаптовані до трансформацій у суспільстві?» [11, с. 35].

Однак ще не вироблено стандартної моделі підтримки якості освіти навіть для країн Європейського Союзу. Франкович з Ягеллонського Університету (Польща) вважає, що під час створення внутрішньоуніверситетських систем забезпечення і підтримки якості освіти в університетах Центральної та Східної Європи повинні враховуватися три заповіді: 1. не копіювати системи забезпечення якості ваших партнерів з Європейського Союзу; 2. не змінювати існуючі структури до тих пір, поки не прийде час це зробити; 3. планувати реалістичні результати, ґрунтуючись на своїх стартових позиціях, на своїх людських і матеріальних ресурсах [8, с. 31].

Ще однією вимогою болонського процесу є формування системи вищої освіти яка б базувалась на введенні кредитної системи залікових одиниць та двох освітніх циклах – бакалавра і магістра. Наразі більшість вузів Великобританії уже використовують двоступеневу освітню модель: бакалаврат та магістратуру з певними кредитними мінімумами для них. Якість диплома, який може отримати студент, залежить від його успішності. Наприклад існує диплом Першого Ступеню (First Class Honours), Другого Вищого Ступеню (Upper Second Class Honours), Другого нижчого Ступеню (Lower Second Class Honours), Третього ступеню (Third Class Honours), Простий диплом про закінчення (Pass). Непогано було б ввести дану систему і в українські виші, випускники яких можуть отримати або звичайний диплом, або диплом з відзнакою.

Тривалість навчання у ВНЗ Великої Британії становить в більшості випадків 3 роки на бакалавраті і 1 рік у магістратурі (тривалість залежить від спеціальності і інтенсивності курсу). Для порівняння, в Україні, для отримання диплома бакалавра слід вчитися протягом чотирьох років.

Тривалість навчання в німецьких ВНЗ варіюється в залежності від їх типу і академічного ступеня. «Стандартний період навчання», тобто період, протягом якого, як правило, можна пройти повний навчальний курс і здати підсумковий іспит на присудження професійної кваліфікації, розрахований на 4,5 роки (9 семестрів). Для отримання академічного ступеня бакалавра студент повинен мінімум навчатися 3 – максимум 4 роки. Потім можна здати другий підсумковий іспит на присудження ступеня майстра або магістра. Для отримання цього ступеня «стандартний період навчання» розрахований мінімум на 1 – максимум на 4 роки. В Україні диплом магістра можна отримати після 1–2 років навчання, попередньо вже маючи диплом бакалавра.

У французьких університетах можна отримати основні державні дипломи про вищу освіту у наступні строки: лісанс 3 (Licence 3): три роки навчання, які відповідають українському рівню диплома бакалавра; Майстер 1 (Master 1 (M1)): один рік навчання після лісанс 3, який відповідає українському диплому спеціаліста; Майстер 2 з наукових досліджень (Master 2 Recherche) або Майстер 2 професійний (Master 2 Professionnel), які відповідають українському диплому магістра – 1–2 роки.

Єдині критерії Європейського освітнього простору проникли і в Українську систему вищої освіти, куди після підписання Болонської декларації були введені ступені магістра та бакалавра. Система оцінювання у ВНЗ із 5–ти бальної була замінена на 100 бальну, а для кожної дисципліни впровадили окремі обсяги кредитів. Наразі існує проблема з академічною свободою та автономією університетів. Так само як і в Польщі, де в 1990 році держава гарантувала академічну свободу і незалежність, в Україні в 2014 році в новому Законі України «Про вищу освіту» були затверджені права і автономії університетів. Однак, як і в Польщі, державне фінансування освіти було різко скорочено, тому університети не можуть реально дозволити собі незалежність від ринку і тиску зовнішніх обставин.

Сьогодні для світової освіти характерні наступні тенденції: перша – це орієнтація більшості країн на міжнародну високоякісну освіту для всіх; друга – поглиблення міждержавного співробітництва в сфері освіти. Ступінь впровадження даних вимог залежить від можливостей національної системи освіти та активного розвитку партнерства між державами. Третя тенденція передбачає суттєве збільшення в світовій освіті гуманітарної її складової за допомогою введення нових освітніх програм та автономії університетів. Головною вимогою міжнародного освітнього простору є академічна свобода та автономія ВНЗ, які впливають на моделі управління, фінансування, організацію навчання як в західноєвропейських університетах так і в українських. Академічна автономія має забезпечувати децентралізацію управління в університетах, незалежність викладачів при проведенні наукової, освітньої чи міжнародної діяльності, можливості для студентів брати участь в університетському самоврядуванні та політичному житті

суспільства. Дані вимоги, поряд із контролем за якістю освіти, залишаються одними із найважливіших для втілення в системі вищих освіт різних європейських країн, адже на них впливають ряд економічних, політичних та соціальних факторів розвитку всього суспільства. Загалом, слід зазначити, що створення відкритого європейського освітнього і наукового простору дав досить позитивні результати у реформуванні ВНЗ та принципів їх функціонування та започаткував безповоротні зміни у вищій освіті багатьох європейських країн.

Стратегічним документом даного процесу є Болонська декларація, головною метою якої є не лише втілення міжнародних принципів у заклади вищої освіти більшості європейських країн, але й покращення в них якості підготовки фахівців різних галузей, що впливає на процвітання всіх держав, які підписали даний документ. Результатом дії Болонського процесу стало поглиблення інтеграційних процесів у системі вищої освіти, підвищення рівня конкурентоспроможності як науковців та викладачів (за рахунок їх мобільності), так і фахівців інших галузей (які отримали дипломи європейського зразку), спроба забезпечити академічні свободи та університетську автономію за рахунок розширення прав викладачів, студентів та всієї академічної спільноти в цілому.

Список використаних джерел

1. Герцюк Д. Академічні свободи у системі цінностей вищої освіти: еволюція і сучасний стан / Д. Герцюк // Вісник Львівського університету. Сер. пед. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 4. – С. 16–24.
2. Денисевич О. О. Роль критичного мислення в освітній реформі вищої школи епохи інформаційного суспільства / О. О. Денисевич // Вісник Національного авіаційного університету. Сер.: Філософія. Культурологія. – 2011. – № 1. – С. 155–159.
3. Долженко В. Сорбонская и Болонская декларации Информациа к размышлению / В. Долженко // Вестник высшей школы: Alma mater. – 2000. – № 6. – С. 37–47.
4. Збруева А. Болонський процес: пошуки шляхів підвищення конкурентоспроможності Європейської вищої школи / А. Збруева // Шлях освіти. – 2002. – № 1. – С. 18–21.
5. Корсак К. В. Вища освіта і Болонський процес: навч. посіб. / К. В. Корсак, І. О. Ластовченко. – К.: МАУП, 2007. – 449 с.
6. Круглов Ю. Г. Зарубежные системы образования (США, Япония, Великобритания, ФРГ, Франция) / Ю. Г. Круглов. – М.: Изд-во МГОПУ, 1996. – 168 с.
7. Робертс Д. Европейский университет: вопросы и дилеммы / Дэвид Робертс // Учебное знание как основа порождения культурных форм в университетском образовании: Материалы научно-практ. конф. (Минск, 14–15 ноября 2000 г.) / Под ред. М. А. Гусаковского. – Мн.: ЗАО «Проилеи». 2001. – 360 с.
8. Frankowicz M. The Dynamics of Tempus in Higher Education: Conference Report / M. Frankowicz. – Luxembourg: EC, 1998. – 165 p.
9. Higher Education in Croatia. – Zagreb: Ministry of Science and Technology, 2010. [Elektronniy resurs]. – Режим доступа: http://www.herdata.org/public/croatia_review_of_higher_education.pdf
10. Krasocki J. Education Market Analysis, Poland. – London: British Council, 1997.
11. Tabatoni P. Principles and Practice of Strategic Management in Universities / Tabatoni P., Barblan A. – Geneva: CRE, 1998. – 87 p.

References

1. Gercyuk D. Akademichni svobody u systemi cinnostej vyshhoyi osvity: evolyuciya i suchasnyj stan / D. Gercyuk // Visnyk Lvivskogo universytetu. Ser. ped. – 2009. – Vyp. 25. – Ch. 4. – S. 16–24.
2. Denysevych O. O. Rol krytychnogo myslennya v osvittinji reformi vyshhoyi shkoly epokhy informacijnogo suspilstva / O. O. Denysevych // Visnyk Nacionalnogo aviacijnogo universytetu. Ser.: Filosofiya. Kulturologiya. – 2011. – № 1. – S. 155–159.
3. Dolzhenko V. Sorbonskaya i Bolonskaya deklaracii Informaciya k razmyshleniyu / V. Dolzhenko // Vestnik vysshej shkoly: Alma mater. – 2000. – № 6. – S. 37–47.

4. Zbruyeva A. Bolonskyj proces: poshuky shlyaxiv pidvyshheniya konkurentospromozhnosti Yevropejskoyi vy'shhoyi shkoly / A. Zbruyeva // Shlyax osvity. – 2002. – № 1. – S. 18–21.

5. Korsak K. V. Vyshha osvita i Bolonskyj proces: navch. posib. / K. V. Korsak, I. O. Lastovchenko. – K.: MAUP, 2007. – 449 s.

6. Kruglov Yu. G. Zarubezhnye systemy obrazovaniya (SSHA, Yaponiya, Velikobritaniya, FRG, Franciya) / Yu. G. Kruglov. – M.: Izd-vo MGOPU, 1996. – 168 s.

7. Roberts D. Evropejskij universitet: voprosy i dilemmy / Dehvid Roberts // Uchebnoe znanie kak osnova porozhdeniya kul'turnyh form v universitetskom obrazovanii: Materialy nauchno-prakt. konf. (Minsk, 14–15 noyabrya 2000 g.) / Pod red. M. A. Gusakovskogo. – Mn.: ZAO «Propilei». 2001. – 360 s.

8. Frankowicz M. The Dynamics of Tempus in Higher Education: Conference Report / M. Frankowicz. – Luxembourg: EC, 1998. – 165 p.

9. Higher Education in Croatia. – Zagreb: Ministry of Science and Technology, 2010: [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.herdata.org/public/croatia_review_of_higher_education.pdf

10. Krasocki J. Education Market Analysis, Poland. – London: British Council, 1997.

11. Tabatoni P. Principles and Practice of Strategic Management in Universities / Tabatoni P., Barblan A. – Geneva: CRE, 1998. – 87 p.

Sobol T. V., PhD, Junior Researcher, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), tanyasobol@bigmir.net

Turenko V. E., PhD, Junior Researcher, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), amo-ergo_sum@ukr.net

Yarmolitzka N. W., PhD, Senior Researcher, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), natashav63@ukr.net

Features of the implementation of the principles of the Bologna process in European countries

The article describes the features of the implementation of the main principles of the Bologna Declaration in higher education in different European countries.

The purpose of this article is to analyze the problems of implementation of the requirements of the Bologna process during the creation of a European educational space. Realization of this goal requires to use the historical method to analyze of forming of international standards for higher education and the comparative method to identify the specifics of realization of the international educational principles in the European higher education system.

It was found that the most difficult for many European countries are to increase education quality standards and implement the academic freedom and autonomy in the higher educational institutions.

Keywords: European educational space, the Bologna Declaration, the autonomy of universities, mobility, higher education, the principles of the Bologna process.

Sobol T. V., кандидат философских наук, младший научный сотрудник, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), tanyasobol@bigmir.net

Turenko V. E., кандидат философских наук, младший научный сотрудник, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), amo-ergo_sum@ukr.net

Yarmolitzka N. W., кандидат философских наук, научный сотрудник, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), natashav63@ukr.net

Особенности реализации принципов Болонского процесса в европейских странах

Рассмотрены особенности внедрения главных принципов Болонской декларации в системе высшего образования различных европейских стран.

Целью данной статьи является анализ проблем реализации требований Болонского процесса при формировании европейского образовательного пространства. Воплощение данной цели потребовало использования исторического метода, для анализа формирования международных стандартов высшего образования и компаративного метода для выявления специфики воплощения международных образовательных принципов в европейские системы высшего образования.

Установлено, что самым трудным для многих европейских стран оказалось повысить стандарты качества образования, воплотить академические свободы и внедрить автономия в высшие учебные заведения.

Ключевые слова: Европейское образовательное пространство, Болонская декларация, автономия, университеты, мобильность, высшее образование, принципы, Болонский процесс.
